

המכון
החרדי
למחקרי
מדיניות

ישראל 2048

ניצח (קלינר) קסיר

כלכלת ישראל

ערב דיון לכבוד ספרו של יוסף זעירא

מכון ון ליר בירושלים
26.6.2019

"כיצד חותמים ספר העוסק בנושא שרחוק מלהסתיים? הרי כלכלת ישראל ממשיכה להתפתח, לצמוח, להשתנות, והיא ממשיכה לפשוט צורה וללבוש צורה כל הזמן"

(יוסי זעירא, ספר כלכלת ישראל, עמ' 397)

"אין ספק שכלכלת ישראל היא סיפור הצלחה מרשים. המדינה צמחה מארץ לא מפותחת לפני כמאה שנה, עד שהצטרפה למשפחת המדינות המפותחות בעולם... אבל כלכלת ישראל המצליחה עומדת בפני שני אתגרים קשים: התמשכות הסכסוך הישראלי-ערבי, ואי השוויון הגדול... לאתגרים אלה השלכות כלכליות כבדות משקל הכרוכות בהן... אלה הם כמובן לא רק אתגרים כלכליים, אלא בעיות יסוד של המדינה"

(יוסי זעירא, ספר כלכלת ישראל)

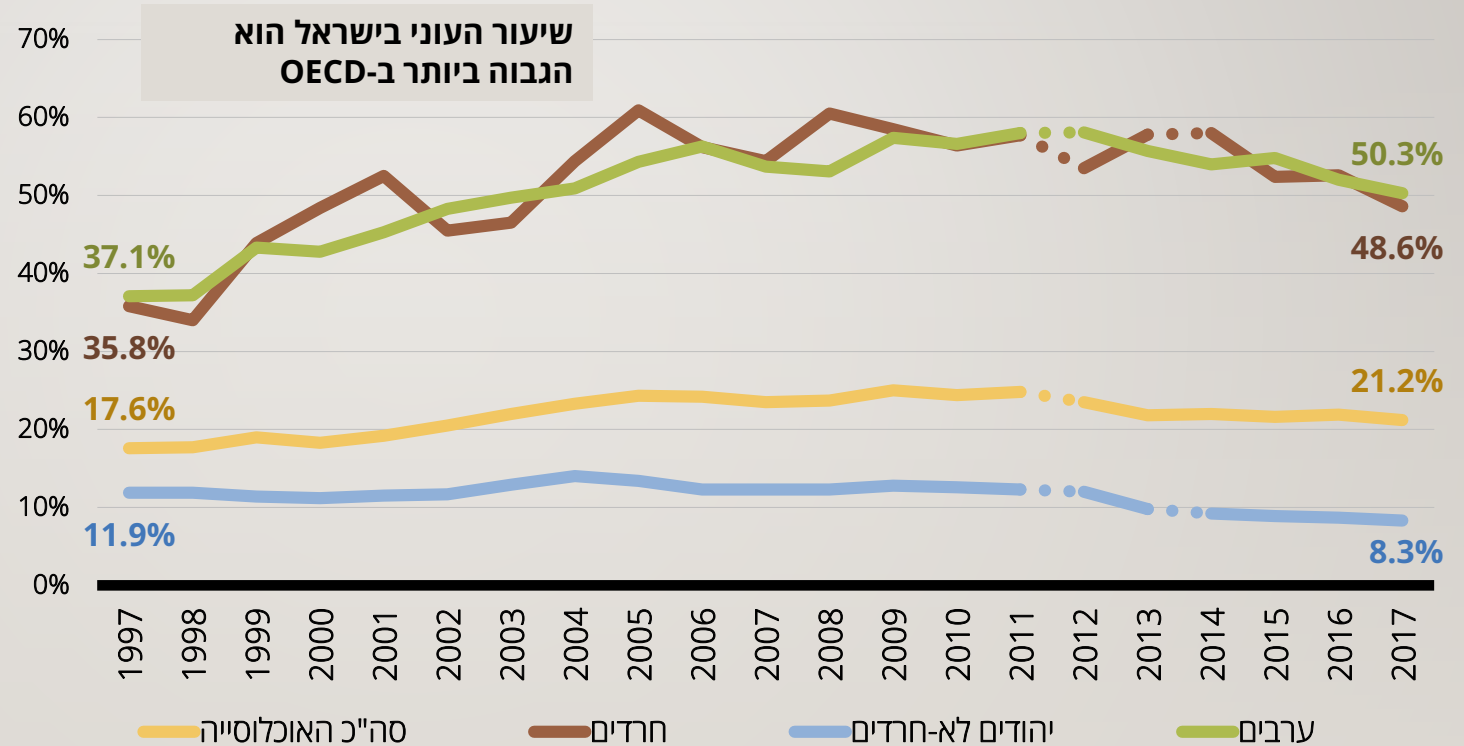
העוני בישראל:

שיעורי העוני (תחולת) של נפשות, שנים 1997–2017, אחוזים

"גם אם לא היו חרדים וערבים בישראל, עדיין היו בה שיעורי עוני גבוהים, שכן העוני מוגדר באופן יחסי"

(זעירא, עמ' 349)

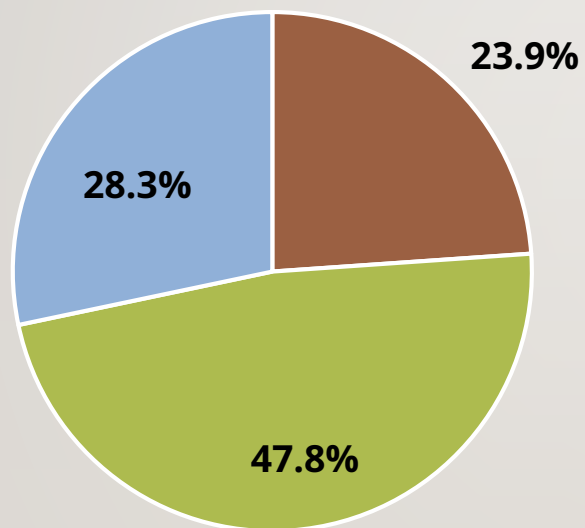
אם מחשבים את העוני רק על קבוצת היהודים הלא-חרדים שיעור העוני היה עומד על 11.7% - כלומר, יותר מתשיעית מהאוכלוסייה הייתה מוגדרת כענייה

העוני בישראל:

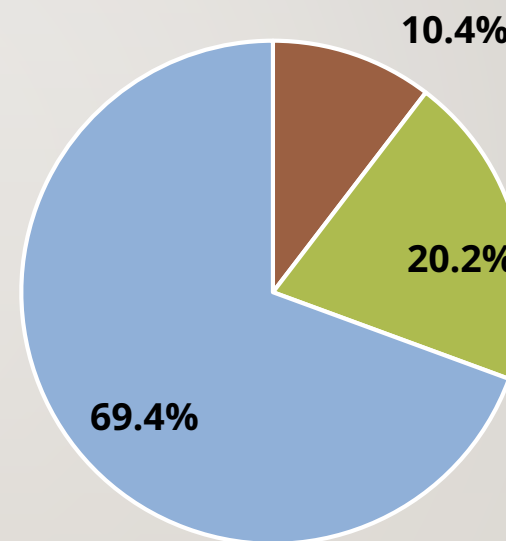
שיעור קבוצות האוכלוסייה בישראל, והתפלגות העניים לפי קבוצות אוכלוסייה, שנת 2017

התפלגות העניים

יהודים לא-חרדים ואחרים   ערבים   חרדים

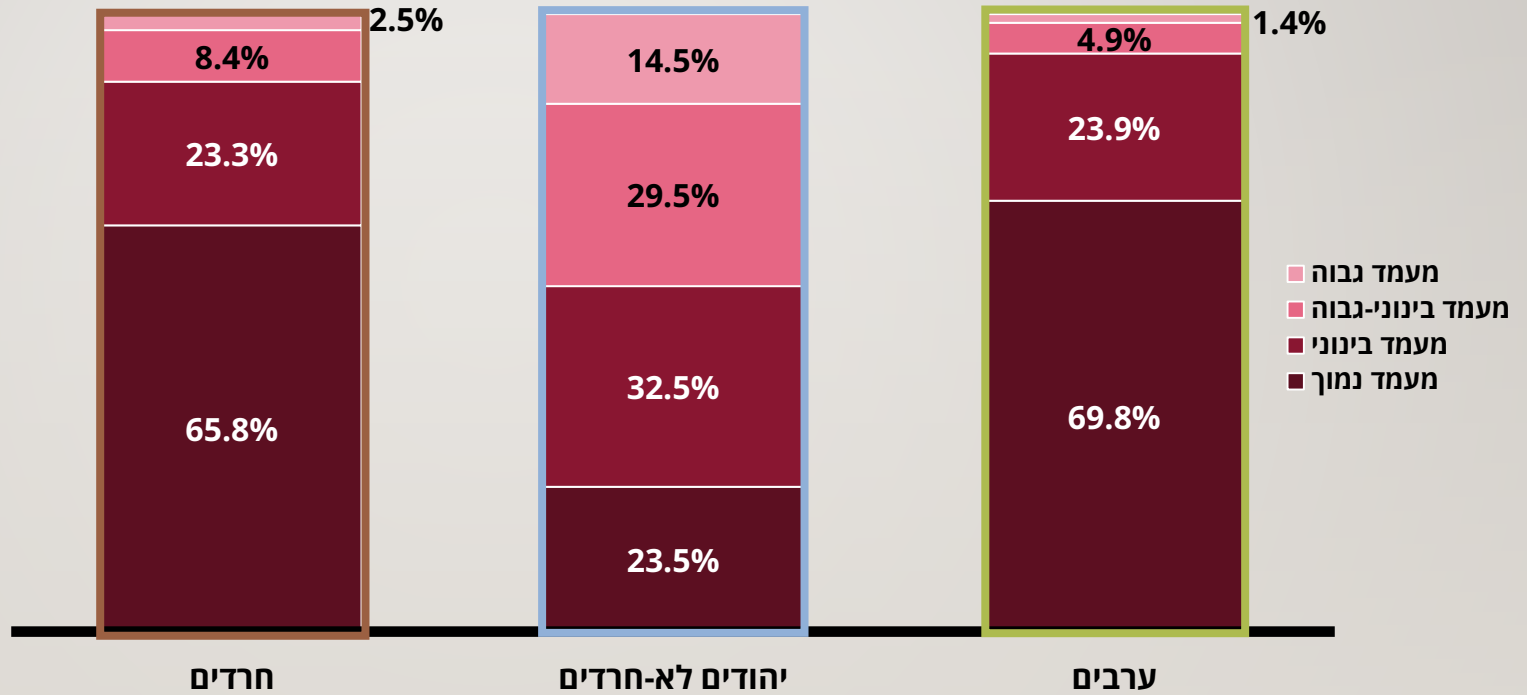
התפלגות האוכלוסייה*

יהודים לא-חרדים ואחרים   ערבים   חרדים

מקור: עיבודים לסקר הוצאות משק הבית של הלמ"ס, 2017 (חרדים – לפי הגדרה עצמית). * לפי תחזית הלמ"ס של חליחל שיעור החרדים גבוה יותר, ועומד על 11% - 12%.

מעמדות כלכליים בישראל : התפלגות המעמדות באוכלוסיות השונות בישראל

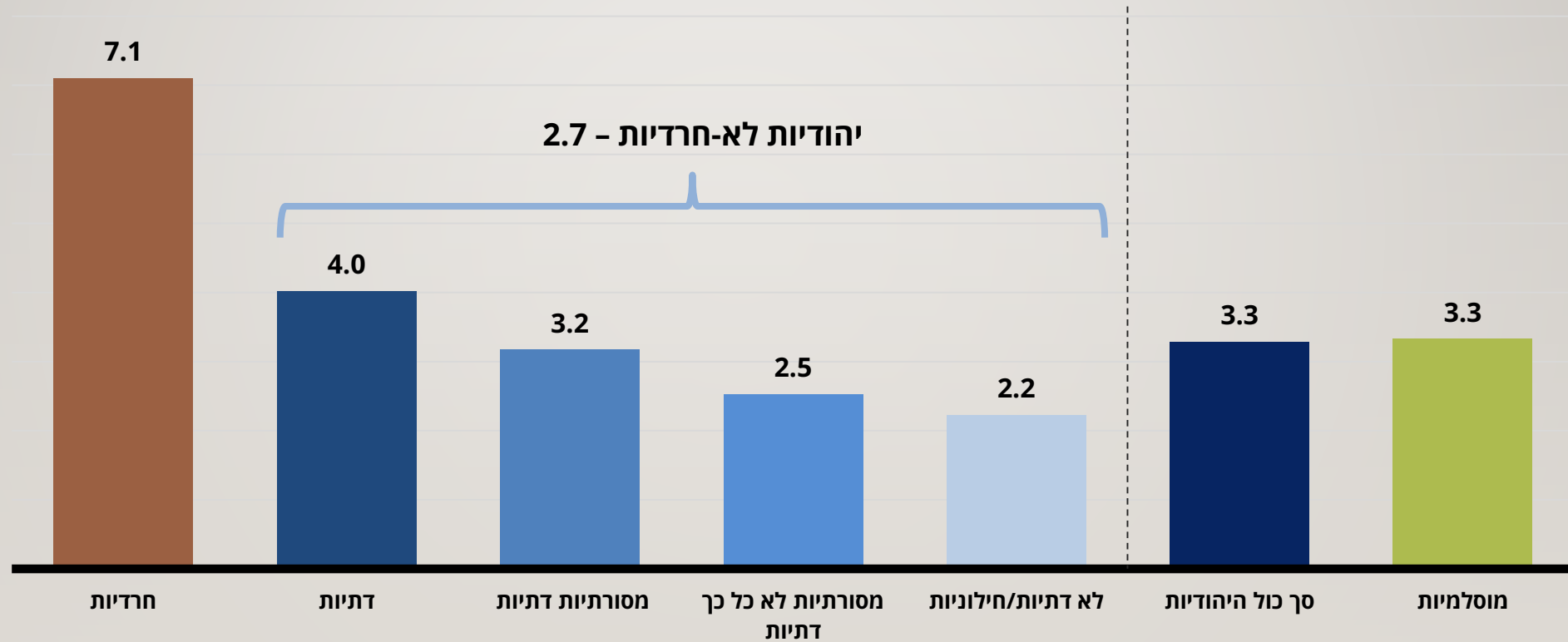

זהות הפלח הנמוך
באוכלוסייה: בעיקר ערבים
וחרדים, אך גם פריפריה
חברתית יהודית אחרת

מעמד נמוך: משקי הבית שהכנסתם נמוכה מ-75% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית).
מעמד בינוני: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-75% מההכנסה החציונית ונמוכה מ-125% (לנפש סטנדרטית).
מעמד בינוני-גבוה: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-125% מההכנסה החציונית ונמוכה מ-200% (לנפש סטנדרטית).
מעמד גבוה: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-200% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית).

מה צופן העתיד: דמוגרפיה

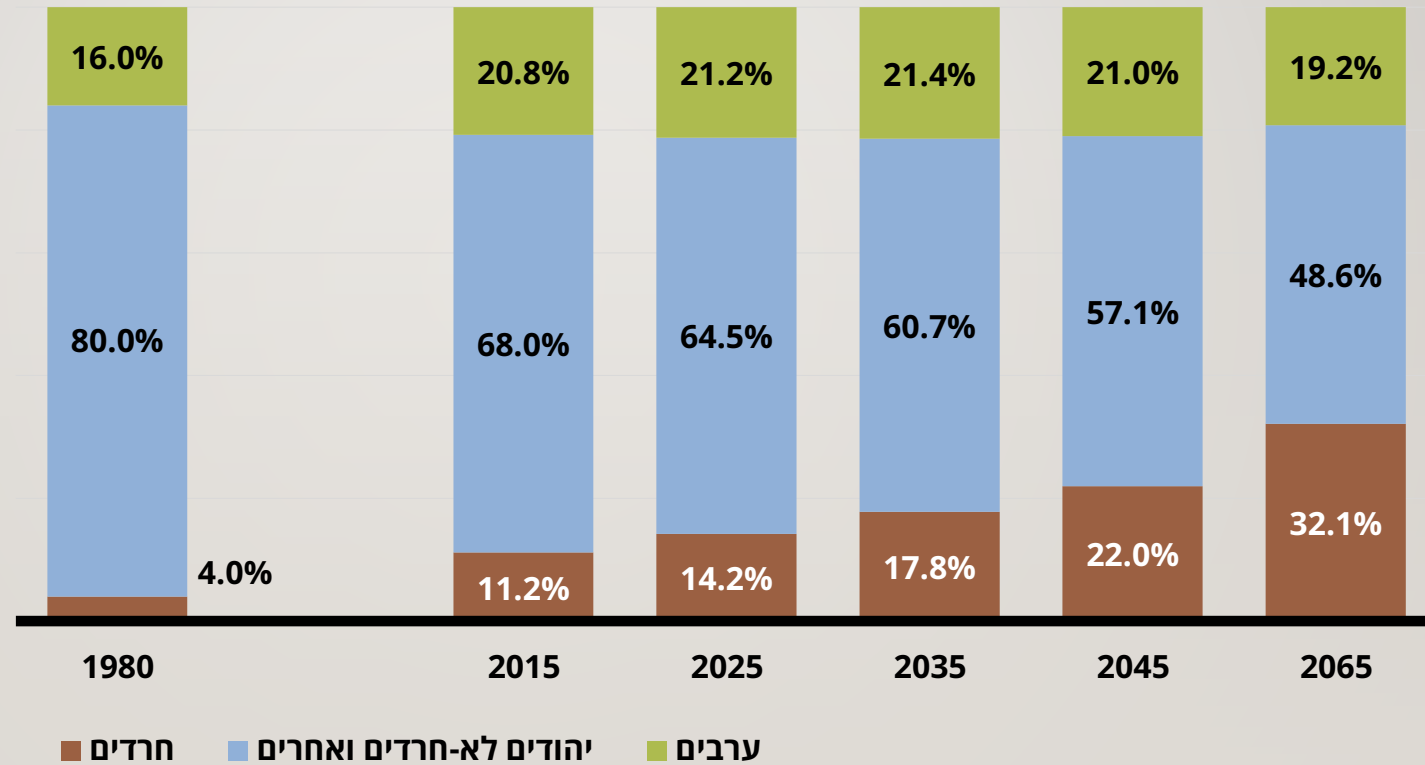
פריון הילודה הכולל, שנים 2015-2017

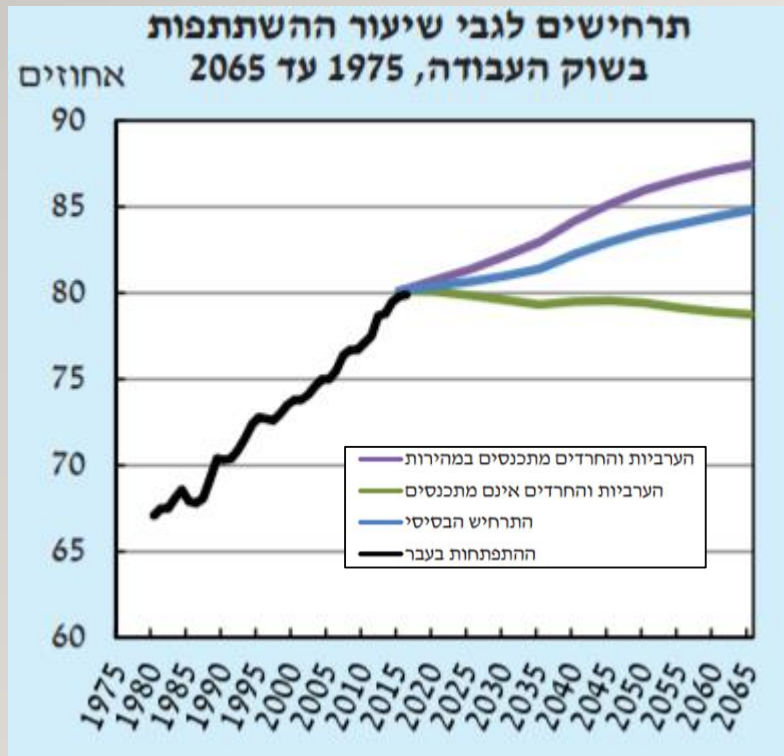
מה צופן העתיד: דמוגרפיה

תחזית התפלגות האוכלוסייה

גידול חלקה היחסי של
האוכלוסייה מעל גיל 65

מה צופן העתיד: השפעות הדמוגרפיה ההשתתפות בכוח העבודה (תחזית)

מחוק: דוח בנק ישראל, 2018, פרק א' (איור א'-8)*. עיבודים על סמך מודל הצמיחה של איל ארגוב ושי צור ונתוני הלמ"ס.

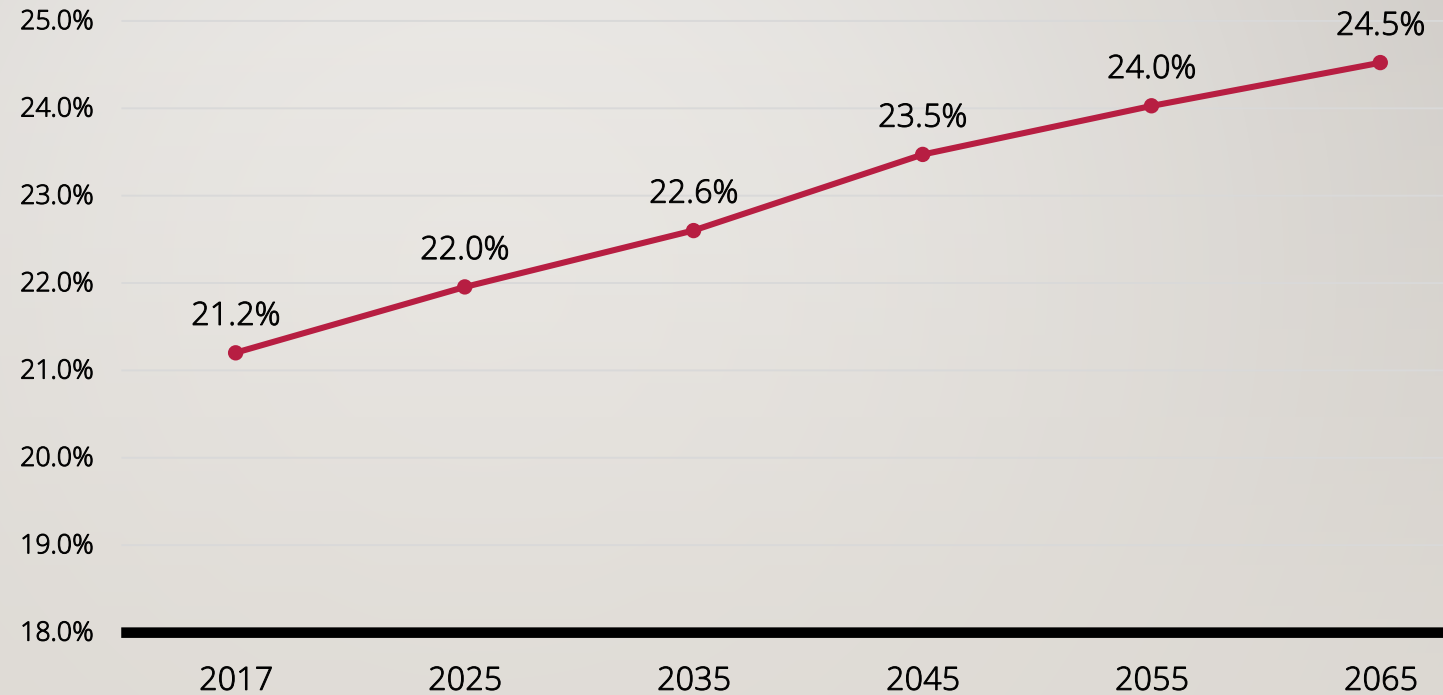
- לשינויים הדמוגרפיים השלכות על כלל החברה בשל הגידול בחלקם היחסי של החרדים באוכלוסייה, לאורח החיים של החברה החרדית **השפעה משמעותית** על כלל המשק
- השלכות על: שיעור ההשתתפות בשוק העבודה על ההון האנושי (ומשכך גם על השכר)
- השלכות על הצמיחה ורמת החיים

מה צופן העתיד: השפעות הדמוגרפיה

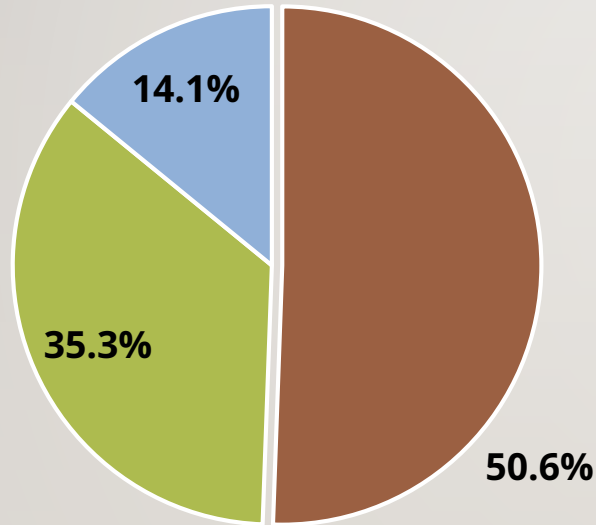
תחולת העוני בהתאם לתחזית האוכלוסייה (סימולציה*)

אם שומרים על קו העוני
הריאלי של שנת הבסיס
(2017), תחולת העוני תגיע
בשנת 2065 ל-28.4%

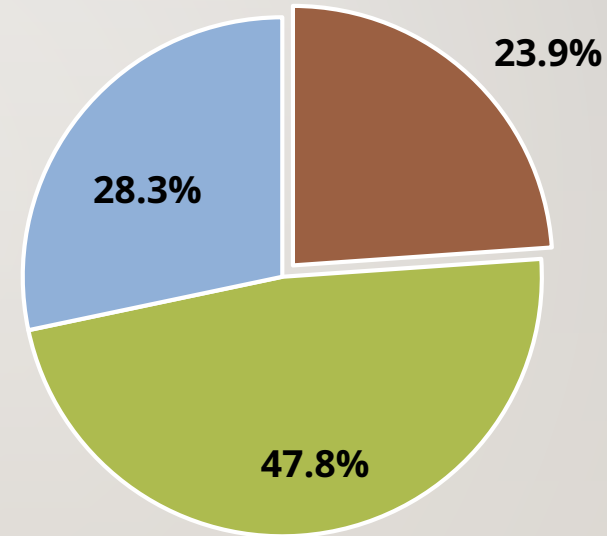
מה צופן העתיד: השפעות הדמוגרפיה הרכב העניים בהתאם לתחזית האוכלוסייה (סימולציה*)

צפי התפלגות העניים 2065

יהודים לא-חרדים ואחרים | ערבים | חרדים

התפלגות העניים 2017

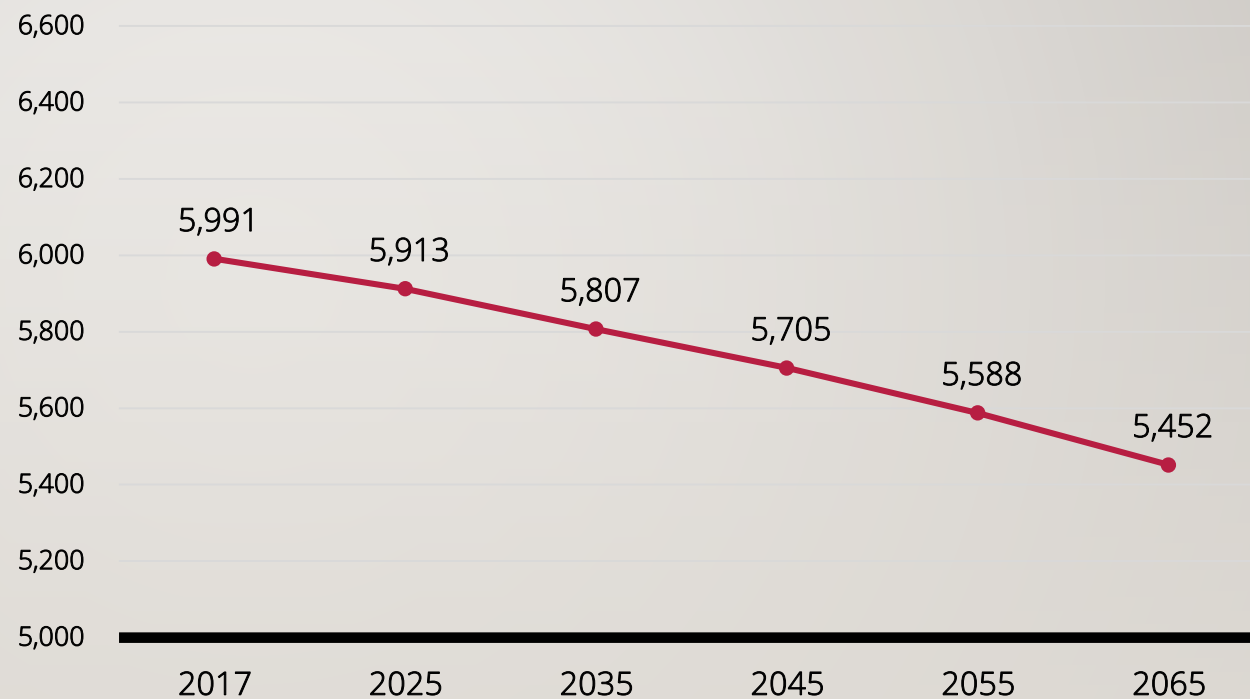

יהודים לא-חרדים ואחרים | ערבים | חרדים

מה צופן העתיד: השפעות הדמוגרפיה

שינוי בהכנסה לנפש (סימולציה*)

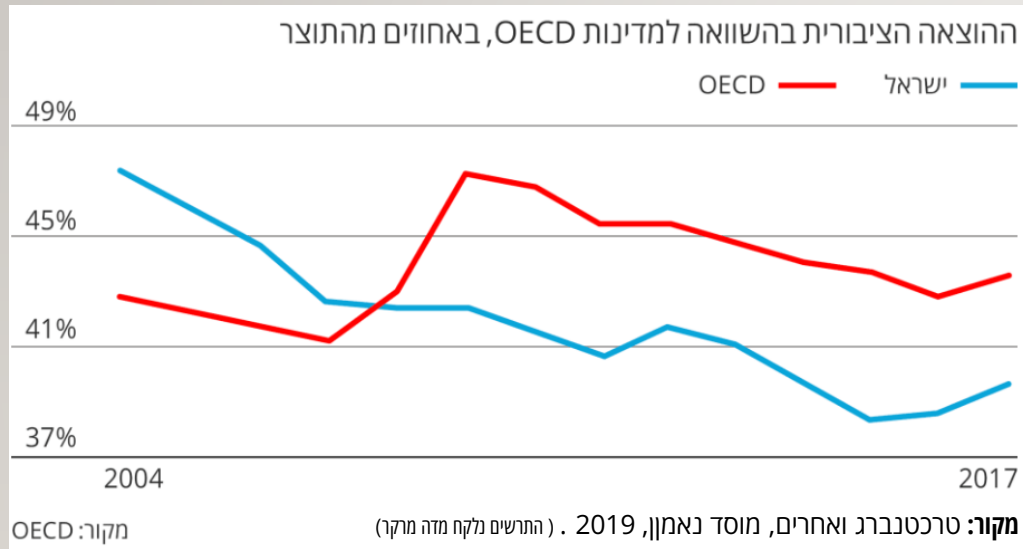
שנה	אחוז שינוי בהשוואה ל-2017
2025	-1.3%
2035	-3.1%
2045	-4.8%
2055	-6.7%
2065	-9.0%

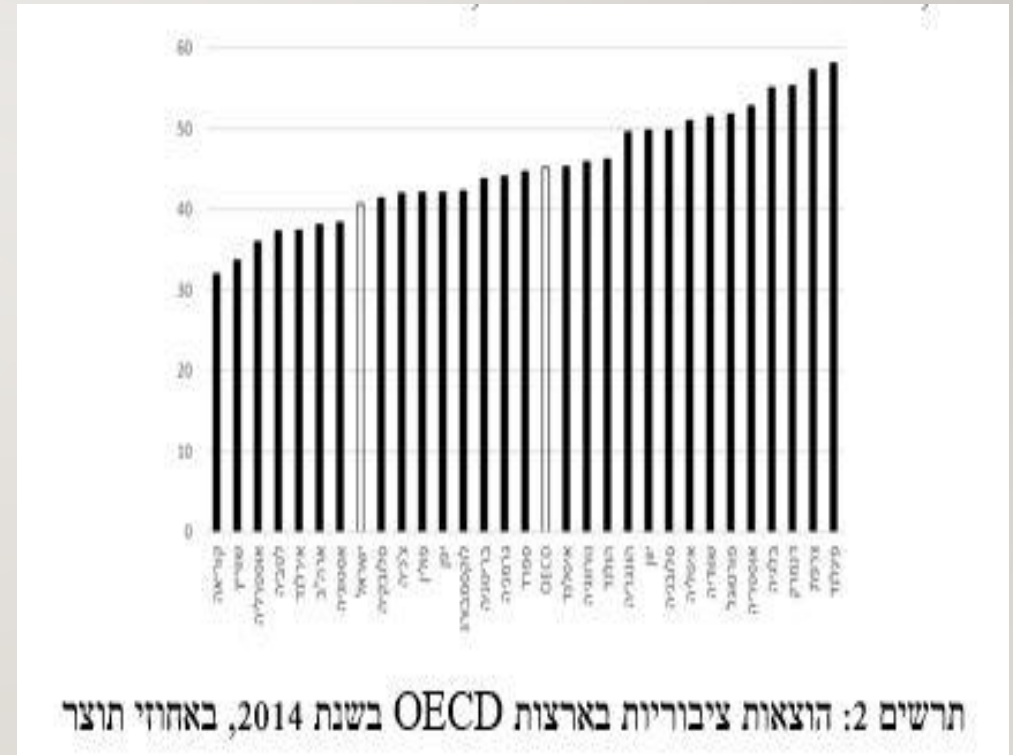
* סימולציה עם הנחות מתונות, המבוססת על עיבודים לסקר הוצאות משק הבית לשנת 2017 ותחזית האוכלוסייה לשנת 2065 של הלמ"ס (חרדים – הגדרה עצמית). * כל הנתונים נשמרו קבועים למעט גודל כל אחת מקבוצות האוכלוסייה, שמוכפל לפי הצפי בתחזית האוכלוסייה לשנת 2065. ללא התחשבות בצמיחה ריאלית.

מה צופן העתיד: השפעות הדמוגרפיה

הוצאה ציבורית

להאטה הצפויה בקצב הצמיחה לנפש השלכות על בסיס המס, ומשכך על ההוצאה (האבסולוטית) הציבורית לנפש המקטינה גם את היכולת לסייע לאוכלוסיות החלשות

מקור: יוסף זעירא (2018), ספר "כלכלת ישראל", עמ' 152.

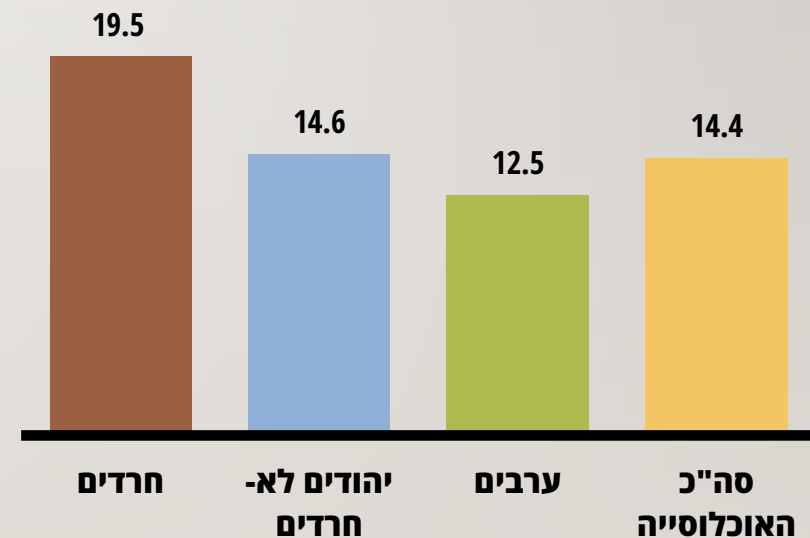
הון אנושי: שנות לימוד

"שכרם של הגברים החרדים לא משקף את שנות הלימוד הארוכות שלהם. למרות שהחרדים לומדים הרבה שנים, 18 שנות לימוד בממוצע, הם צוברים בשנים אלה הון אנושי נמוך מאוד, התואם לזה שנצבר בשש שנות לימוד הראשונות במערכת הלימודים הכללית. משמעות הדבר היא כי לימודי הישיבה שאותם לומדים הגברים החרדים שנים רבות, לא מכוונים אותם כהלכה לשוק העבודה, בכך שהם מגבילים אותם לכישורי קרוא וכתוב וכישורי חשבון בסיסיים"

(זעירא, 2018)*

בכל האוכלוסיות מספר שנ"ל הממוצע של מועסקים גבוה משל הלא-מועסקים. אצל גברים חרדים התוצאה הפוכה (23.6 שנ"ל בקרב לא מועסקים) – "אתוס לימוד התורה"

מספר שנות לימוד ממוצע של גברים מועסקים
גיל עבודה עיקרי (25-64), שנת 2016

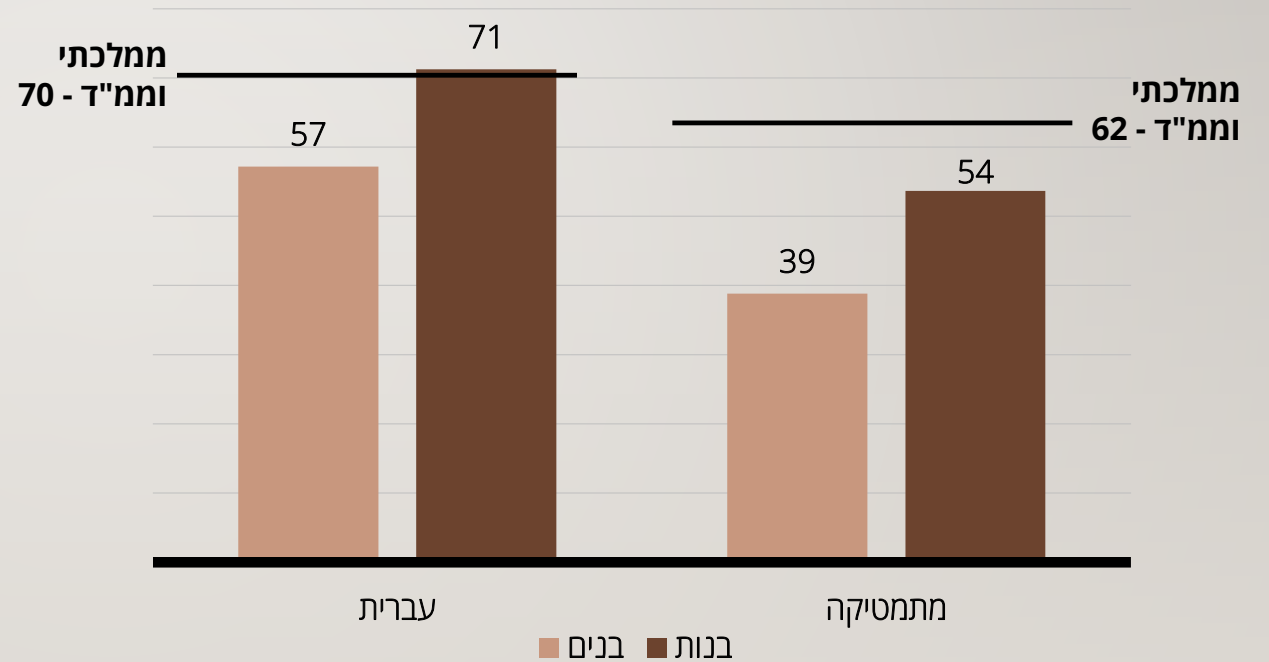
*מקור: יוסי זעירא, 2018. כלכלת ישראל. נתונים: סקר הוצאות של הלמ"ס, 2011 (חרדים – לפי בית ספר אחרון).

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרו רומנוב, 2018. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי", המכון החרדי למחקר מדיניות. נתונים: סקר כוח אדם של הלמ"ס, 2016.

הון אנושי מותאם תעסוקה - החברה החרדית:

ציוני מבחני המיצ"ב לפי מין בפיקוח החרדי במשרד החינוך

- פערים ניכרים בין בנים חרדים ליהודים לא-חרדים במתמטיקה
- פער קטן במתמטיקה בין יהודים לא-חרדים (בנות ובנים) לבנות חרדיות

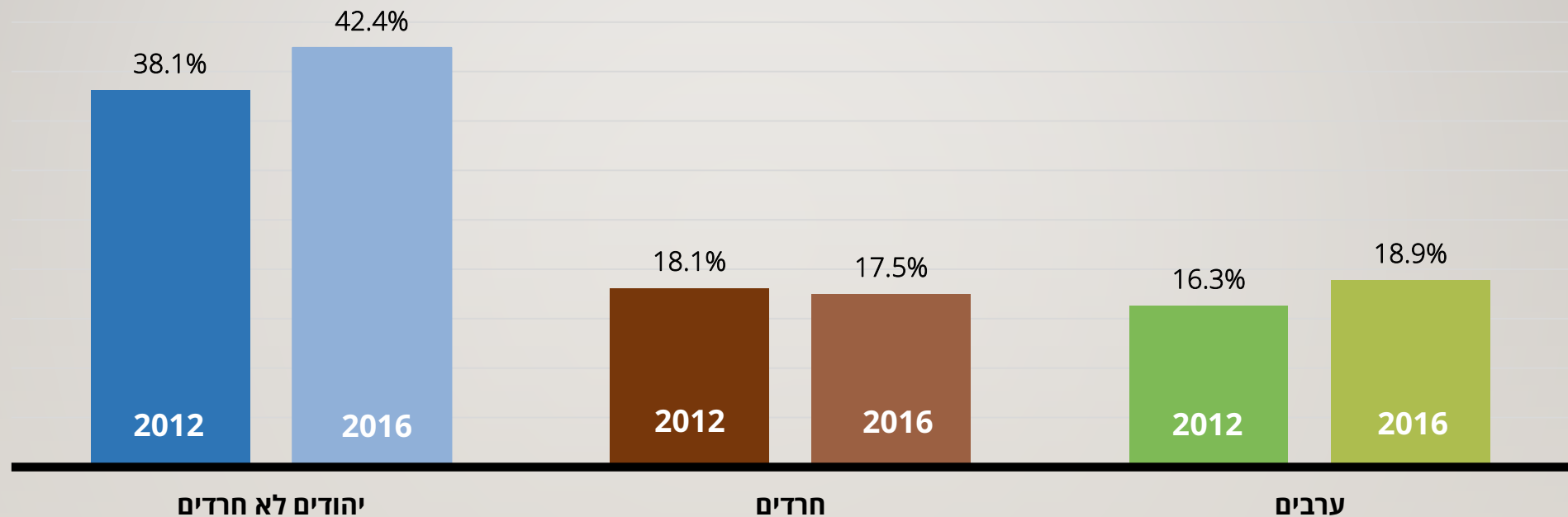
ציוני מיצ"ב בחינוך הממלכתי, הממ"ד, הערבי והחרדי

	ממלכתי	ממלכתי דתי	ערבי	חרדי*
עברית	70	69	63	63
מתמטיקה	63	61	53	45

מקור הנתונים: נתוני ציוני המיצ"ב של משרד החינוך. ציוני המתמטיקה חושבו מתוך תלמידי כיתות ה' ו-ח' והומרו לפי סרגל הציונים של כיתה ח'. ציוני העברית חושבו מתוך תלמידי כיתה ה' והומרו לפי סרגל הציונים של כיתה ה'.
 * הנתונים לא כוללים בתי ספר מעורבים. מתייחס רק לבתי ספר שהשתתפו במבחנים (בחברה החרדית, מספרם קטן יחסית).

הון אנושי מותאם תעסוקה - החברה החרדית:

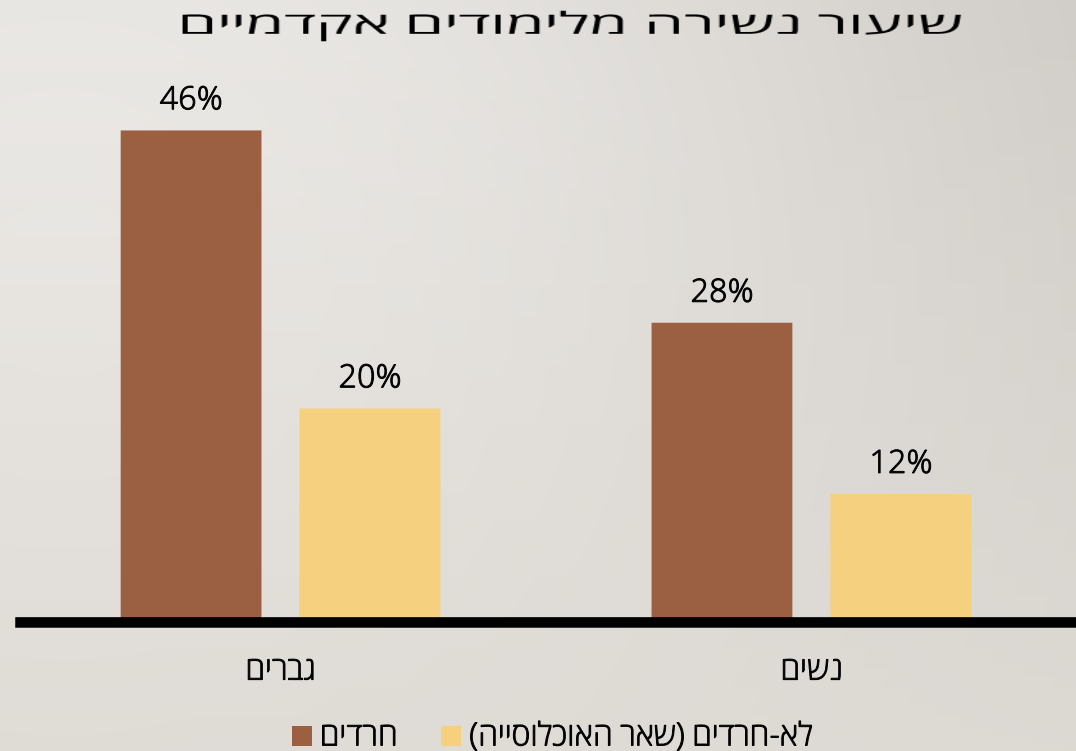
שיעור בעלי תואר אקדמי

הון אנושי מותאם תעסוקה - החברה החרדית:

שיעור נשירה - אקדמיה

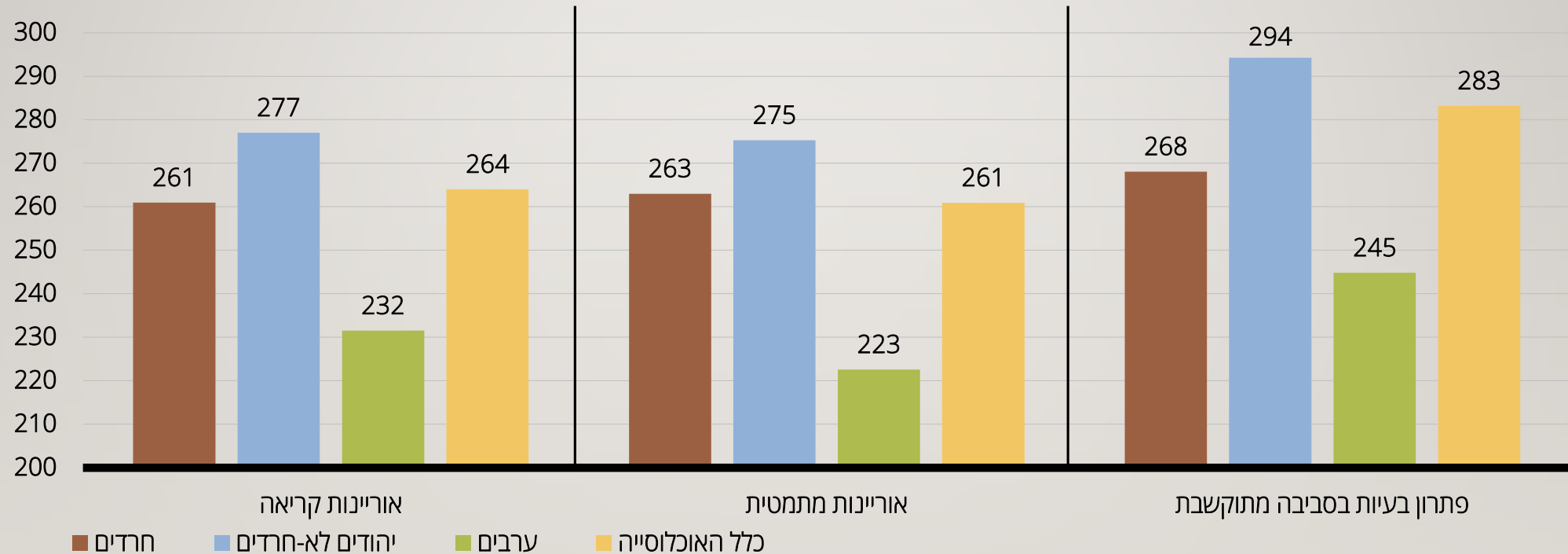
- שיעור הנשירה מהמכינות האקדמיות גבוה: מכל 100 גברים חרדים שיתחילו את המכינה רק 45 ימשיכו ללימודים אקדמיים, ורק 24 יסיימו
- פערי התעסוקה וההכנסה בקרב אקדמאים בין חרדים ושאר האוכלוסייה הם קטנים*

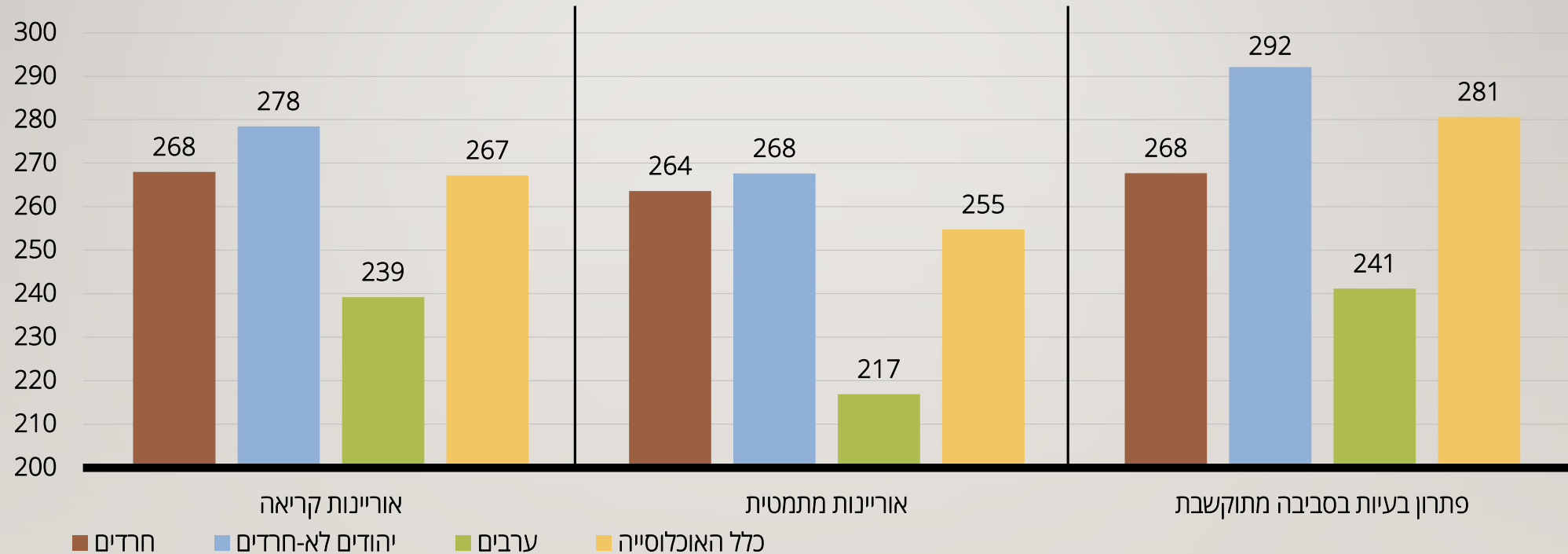
הון אנושי מותאם תעסוקה - החברה החרדית:

מיומנויות יסוד של האוכלוסייה הבוגרת - גברים בגילי 16-34

הון אנושי מותאם תעסוקה - החברה החרדית:

מיומנויות יסוד של האוכלוסייה הבוגרת - נשים בגילי 16-34

נשים חרדיות בשוק העבודה:

בעיות ייחודיות לנשים בחברה החרדית

שיעור המועסקות במשרה חלקית, מתוך המועסקות

- ההכשרה לשוק העבודה נעשית לרוב בסמינרים – לשילוב איכותי בתעסוקה, נדרשת העלאת הרמה
- הפרדה מגדרית וצניעות המקשה להשתלב במגזר היהודי-לא חרדי ומשפיעה על שכרן*
- נשים חרדיות מועסקות פעמים רבות במשרה חלקית, מצב העלול להקשות על צבירת הון אנושי וניסיון תעסוקתי

אתגר לעתיד:

כיצד חרדים משתלבים בשוק העבודה, באופן שלא יפגע באורח החיים החרדי?

- הגדלת שיעור התעסוקה של גברים חרדים

- שילוב בתעסוקה איכותית

הפער בהון האנושי מהווה חסם להשתלבות בשוק העבודה בכלל ובתעסוקה איכותית בפרט

תהליך ההשתלבות צפוי להיות איטי והדרגתי

תודה על ההקשבה

